

Một số nét văn hóa truyền thống trong Tết cổ truyền dân tộc Lào

Tết Lào diễn ra từ ngày 13 đến ngày 16 tháng 4 hằng năm, đây là Tết theo Phật lịch (đạo Phật là quốc đạo ở Lào). Nhân dịp Tết Lào, FFS-HEPA xin chia sẻ một số phong tục truyền thống diễn ra tại Lào qua lời chia sẻ của các bạn học sinh Lào đang học tập tại FFS-HEPA và qua các hoạt động diễn ra tại đây.

Trong dịp Tết Lào, có ba việc quan trọng mà mỗi người con dân tộc Lào cần phải làm, đó là:

1. **Tạ lỗi với cha mẹ:** Đây là một nét văn hóa truyền thống tốt đẹp để thể hiện lòng hiếu thảo của con cái đối với cha mẹ - những người sinh thành, dưỡng dục mình. Trong dịp năm mới, con cái sẽ chuẩn bị những món quà nhỏ: Hoa quả, vải, áo, một ít tiền hoặc các món quà giản dị để tặng cho cha mẹ mình. Mục đích là mong cha mẹ bỏ qua những sai sót của mình trong năm cũ, đồng thời gửi đến cha mẹ những lời chúc tốt đẹp. Người con có thể đến gặp cha mẹ và làm lễ tạ lỗi trong bất kỳ thời gian nào trong các ngày 15, 16 và 17 tháng 04.
2. **Làm lễ buộc chỉ cổ tay:** Lễ buộc chỉ cổ tay được thực hiện trong dịp Tết cổ truyền và khi trong gia đình có việc. Mục đích của lễ buộc chỉ cổ tay để cầu mong những điều may mắn, tốt đẹp. Lời chúc của mọi người sẽ được lưu giữ trong chỉ cổ tay.
3. **Đi lễ chùa:** Phật giáo là quốc đạo ở Lào, mỗi người dân Lào là một Phật tử; trong dịp Tết mọi người đều sắm lễ đi chùa, với hai ý nghĩa chính: Gửi thức ăn đến cho người thân đã chết và cầu may mắn cho gia đình, bạn bè trong dịp năm mới.

Ngoài ra, phong tục té nước là một điểm đặc biệt thú vị trong dịp Tết Lào. Vào những ngày đầu của năm mới ở Lào, mọi người đi đến chùa để té nước cho tượng Phật, cho các nhà sư; mọi người té nước cho nhau và té nước vào nhà. Riêng ở chùa, người ta xây dựng ngoài trời một gian nhà với hệ thống ống dẫn nước. Mọi người sẽ chuẩn bị nước thơm, đổ nước từ bên ngoài, nước chảy từ trên mái nhà xuống để tắm cho Phật, ở phía dưới người

ta đặt dụng cụ để hứng nước. Mọi người sẽ lấy nước này để tắm, uống với tin tưởng sẽ được Đức Phật ban phép bảo vệ. Người Lào tin rằng nước sẽ gội sạch những gì xấu xa, bệnh tật và cầu chúc tốt đẹp trong năm mới, ai bị ướt nhiều sẽ gặp nhiều hạnh phúc. Trong khi té nước, mọi người sẽ chúc nhau những lời chúc tốt đẹp.

Về phong tục buộc chỉ cổ tay, dưới đây xin chia sẻ một cách cụ thể lễ nghi trong buổi lễ. (Các hình ảnh là buổi lễ diễn ra tại FFS-HEPA trong dịp Tết truyền thống Lào năm 2012)

Lễ buộc chỉ cổ tay là một phong tục truyền thống của cả ba dân tộc sống trên đất nước Lào (Lào Lùm, Lào Thung và Lào Sung) nhưng quan niệm chính nhất về lễ này là của người Lào Lùm.

Lễ buộc chỉ cổ tay được thực hiện trong dịp Tết cổ truyền Lào, trong các dịp mà gia đình có việc quan trọng như sắp có người đi xa, trong nhà có người ốm,...

Buộc chỉ cổ tay để có nhiều may mắn vào người được buộc vì người được buộc nhận được những lời chúc từ người buộc, các lời chúc đó sẽ được giữ lại trong chỉ cổ tay. Trong dịp năm mới, buộc chỉ cổ tay còn với ý nghĩa những điều không tốt đẹp ở năm cũ sẽ bay đi và đón nhận những điều tốt đẹp từ năm mới.

Nghi lễ trong buổi buộc chỉ cổ tay

Ngày và thời gian làm lễ: Ngày làm lễ buộc chỉ cổ tay phải được chọn là ngày tốt. Trong dịp Tết lễ buộc chỉ cổ tay thường được tổ chức vào các ngày 15, 16. Còn trong những dịp khác thì họ chọn ngày tốt gần ngày gia đình có việc. Lễ buộc chỉ cổ tay thường được tổ chức vào khoảng 10h – 10h30 vì theo quan điểm thời điểm này trong ngày ánh sáng không quá mạnh, vì ánh sáng quá mạnh sẽ làm cháy hết những lời chúc.

Hình 1: Mâm lễ được chuẩn bị tại FFS-HEPA

Chuẩn bị và trang trí cho nghi lễ

- Mâm làm lễ: Là mâm mà khi làm lễ mọi người sẽ ngồi xung quanh, mâm phải cao ít nhất 20cm;
- Các đồ lễ cần chuẩn bị để đặt trên mâm bao gồm: Một tháp hoa được làm bằng lá chuối và trang trí một số loại hoa tươi; hai ngọn nến được gắn lên đỉnh của tháp hoa; chỉ cổ tay được sêu thành chuỗi trong những que nhỏ (thường dùng

gân lá dứa), được cắm xung quanh tháp hoa; tháp hoa được đặt trên một bát gạo lớn; hai con gà luộc (một trống, một mái) được đặt đối xứng nhau qua tháp hoa; một giỏ xôi; một ít muối trắng; hai khúc mía; 3 – 4 lá trầu; một đoạn dây cây káo phơi khô (cây này thường ăn với trầu); vôi dùng để ăn trầu; một nải chuối, hai quả trứng gà; một chai rượu; hai cái chén; một bát nước nậm poi (là nước lã được ngâm với quả sấm poi)

- Nhà người tổ chức buộc chỉ cổ tay cần phải đi mời thầy mo – là người có thơ thần chú và biết rõ về nghi lễ buộc chỉ cổ tay.
- Mọi người mặc trang phục truyền thống, gia đình làm lễ thắt khăn Themay (một loại khăn truyền thống của Lào) chéo qua vai trái.

Theo phong tục truyền thống, những người được mời đến dự buổi lễ buộc chỉ cổ tay sẽ mừng tiền vào bàn làm lễ khi đến (họ hàng, làng xóm) hoặc sẽ buộc luôn cùng chỉ cổ tay cho người được buộc (bạn bè/bạn thân).

Trình tự trong buổi lễ

Vị trí ngồi trong buổi lễ: Các thành viên trong gia đình (người được buộc chỉ cổ tay) và thầy mo sẽ ngồi xung quanh mâm,

Hình 2: Bắt đầu vào làm lễ

khách sẽ ngồi xung quanh phía sau các thành viên của gia đình buộc chỉ.

Bắt đầu làm lễ, mọi người quỳ xuống xung quanh mâm lễ, thầy mo thắp nến rồi đọc thơ thần chú và vẩy nước Nậm Poi qua tất cả mọi người. Trong buổi lễ người được buộc chỉ đặt sấp tay lên mâm, những người đằng sau thì đặt tay lên vai những người đằng trước. Sau khi thầy mo đọc thơ và vẩy nước xong thì những người được buộc chỉ lật ngửa tay (vẫn đặt trên bàn), thầy mo sẽ lấy xôi chấm vào quả chuối, thịt gà, lòng gà rồi đặt vào lòng bàn tay của những người ở trong mâm. Những người

Hình 3: Thầy mo vẩy nước cho mọi người

được thầy mo cho cơm sẽ ăn số cơm đó, điều này có ý nghĩa là những điều tốt đẹp sẽ vào trong người của người được ăn.

Sau đó, thầy mo và những người trong buổi lễ sẽ lấy chỉ từ trên mâm và buộc cho những người được buộc chỉ cổ tay; trong khi buộc thì người buộc sẽ chúc những lời chúc tốt đẹp tới người được buộc chỉ cổ tay.

Hình 4: Thầy mo chia cơm cho mọi người

Tư thế của người được buộc: Người được buộc sẽ đưa tay trái ra trước, tay phải sẽ đặt ở tư thế niệm phật trước ngực; điều này có nghĩa là linh hồn của người được buộc sẽ vào từ bên trái và ở lại bên phải (sái khoản ma, khoa khuân du: Hồn vào bên trái, hồn ở lại bên phải)

Sau khi những người trong buổi lễ buộc xong cho những người được buộc thì mọi người vào ngồi lại xung quanh mâm theo như vị trí cũ, các thành viên trong gia đình làm lễ sẽ nhắc mâm lên một chút, thầy mo đọc thơ và tặng mâm cho người được buộc (trong bước này, người phía sau cũng bắt tay lên vai người phía trước, và tất cả mọi người đều chúc những điều tốt). Đến đây là kết thúc phần nghi lễ.

Hình 5: Mọi người buộc chỉ cổ tay cho nhau và cầu chúc những điều may mắn

Sau khi kết thúc, chủ nhà sẽ lấy tháp hoa đặt lên chỗ mình ngủ hoặc lên bàn thờ; chủ nhà (thường là người mẹ) sẽ lấy 3 miếng thịt gà và xôi đi đặt ở trên bếp (thường thì bếp có 3 chân cho nên người đó sẽ đặt ở phía trên của 3 chân bếp), khi đi đặt xôi vào bếp thì người mẹ sẽ xin thần bếp (ông đen, bà đen) bảo vệ cho nhà mình (ví dụ: Không cho lửa cháy nhà, không cho kẻ trộm vào nhà,...); còn rượu và các thức ăn trên mâm chủ nhà sẽ lấy để tổ chức ăn cơm cùng với mọi người.

Chỉ cổ tay thường có thể cắt sau 3 ngày, sau khi cắt không được vát lung tung mà phải đặt ở chỗ ngủ hoặc đặt ở trên bếp cho những sợi chỉ đó tự mất.

Hình 6: Một buổi lễ đậm đà văn hóa truyền thống dân tộc Lào được tổ chức tại FFS-HEPA